

श्री.जयदिप डाकरे सर

श्री.प्रविण डाकरे सर

Subscribe

इयत्ता - पाचवी (27 नोव्हेंबर) विषय - मराठी

Subscribe

१४.

राष्ट्रसंत तुकडोजीमहाराज

आपला देश पारतंत्र्यात होता. त्या वेळच्या भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीत १९३० सालचा जंगल सत्याग्रह प्रसिद्ध आहे. त्या वेळी या देवबाबांनी सत्याग्रही तरुणांच्या शिविरांमध्ये जाऊन खंजिरी भजनांद्वारे त्यांच्या मनात स्वराज्य मिळवण्याची प्रेरणा जागवली. झाडीमंडळातील 'तेजस्वी तरुण संघटना' व विदर्भातील 'आरती मंडळे' या सेवाभावी संघटनांद्वारे स्वदेशी व ग्रामोद्योग यांचा प्रचार केला. गांधीजींनी 'छोडो भारत'ची घोषणा केली. गांधीजींच्या या चळवळीत तुकडोजी अनुयायांसह सहभागी झाले. त्यांना तुरुंगवासही भोगावा लागला.

सराव करा.

सन १९४७ च्या स्वराज्यप्राप्तीनंतर भारतीय प्रजासत्ताकात विविध संस्थाने विलीन करण्याचे कार्य सर्वांत महत्त्वाचे होते. 'स्वतंत्र भारत' उभारण्याच्या या कार्यात तुकडोजींच्या श्री गुरुदेव सेवामंडळाने हैदराबाद स्टेट व कोल्हापूर संस्थान विलीन करण्यात सहभाग घेतला.

श्री गुरुदेव सेवामंडळ वेगवेगळ्या गावी सप्ताह, चातुर्मास कार्यक्रम आयोजित करत असे. त्याद्वारे त्यांनी स्वच्छता, व्यसनमुक्ती, आरोग्य संरक्षण, ग्रामोद्योग संवर्धन, संत संमेलन असे उपक्रम राबवले. महाराजांनी सामुदायिक सहभोजनात सर्वांना सहभागी करून धर्म, जात, पंथ यातील विषमता कमी करण्याचा प्रयत्न केला.

दिलेला उतारा वाचा. प्रश्न तयार करा व वहीत लिहा.

□ विभाज्य

8. विभाज्य आणि विभाजक

- दादा** : भाजक व भाज्य म्हणजे काय हे तुम्हांला माहित आहे, पण विभाज्य म्हणजे काय हे माहित आहे का ?
- अंजू** : विभाज्य म्हणजे काय, हे माहित नाही; पण भाज्याशी त्याचा संबंध असावा असं मला वाटतं.
- दादा** : उदाहरणाद्वारे मी समजावून सांगतो. $20 \div 5$ हा भागाकार तुम्हांला येतो ना ?
- अंजू** : हो. 20 या भाज्यास 5 या भाजकानं भागल्यास भागाकार 4 येतो व बाकी शून्य उरते.
- दादा** : जेव्हा भाजकानं भाज्याला भागल्यावर बाकी शून्य उरते, तेव्हा त्या भाज्यालाच **विभाज्य** म्हणतात, म्हणजे या ठिकाणी 20 ही संख्या 5 नं विभाज्य आहे. आता $21 \div 5$ हा भागाकार बघा. 21 ला 5 नं भागल्यावर बाकी 1 उरते, म्हणजे 21 ही संख्या 5 नं विभाज्य नाही. वेगळ्या शब्दांत, जेव्हा भागाकारात बाकी शून्य उरते, तेव्हा भाजकाला विभाजक आणि भाज्याला विभाज्य म्हणतात. आता सांगा. 84 खडू आहेत, त्यांचे सहा-सहाचे गट होतील का ?
- सूरज** : मी 6 नं भागून बघतो. 84 ला 6 नं निःशेष भाग जातो व भागाकार 14 येतो, म्हणजेच सहा-सहाचे 14 गट तयार होतील. येथे 84 हा विभाज्य आणि 6 हा विभाजक आहे.
- दादा** : खडूंची संख्या 6, 12, 18, 36, 84 अशी असेल, तर 6-6 चे गट करून ते खडू संपतील, म्हणजेच 6, 12, 18, 36, 84 या संख्या 6 नं विभाज्य आहेत किंवा त्या संख्यांना 6 नं निःशेष भाग जातो. खडूंची संख्या 6 नं विभाज्य आहे का, हे पाहण्यासाठी खडूंच्या संख्येला 6 नं भागून पाहावं. बाकी 0 असेल तर ती संख्या 6 नं विभाज्य असते. 3 च्या पाढ्यात येणाऱ्या प्रत्येक संख्येला 3 नं निःशेष भाग जातो किंवा त्या संख्या 3 नं विभाज्य असतात. तसंच 7 च्या पाढ्यातील संख्या 7 नं विभाज्य असतात. 9 च्या पाढ्यातील संख्या 9 नं विभाज्य असतात. विभाज्यता ही संकल्पना आपण व्यवहारातही वापरतो. मी काही प्रश्न विचारतो. त्यावरून तुमच्या हे लक्षात येईल.
- माझ्याजवळ 200 मिलिलीटरचं माप आहे. त्याच्या साहाय्यानं मला 1 लीटर दूध मोजता येईल का ?
- सूरज** : 1 लीटर म्हणजे 1000 मिली. $1000 = 200 \times 5$ म्हणजे 1000 ही संख्या 200 नं विभाज्य आहे, म्हणून 200 मिलिलीटरच्या मापानं 1 लीटर दूध मोजता येईल. 200 मिलीची 5 मापं म्हणजे 1 लिटर होय.
- दादा** : 200 मिलीच्या मापाने दीड लीटर दूध मोजता येईल का ?
- अंजू** : दीड लीटर म्हणजे 1500 मिली. 1500 ही संख्या 200 च्या पटीत नाही, म्हणजे 1500 ही संख्या 200 नं विभाज्य नाही, म्हणून 200 मिलीच्या मापानं दीड लीटर दूध मोजता येणार नाही.
- दादा** : माझ्याकडे 400 ग्रॅम चणे आहेत. मला 60-60 ग्रॅमच्या चण्याच्या पुड्या करायच्या आहेत. त्या करता येतील का ?
- अंजू** : नाही. कारण 400 ही संख्या 60 नं विभाज्य नाही.
- दादा** : आणखी कमीत कमी किती चणे आणले म्हणजे 60 ग्रॅमची एक पुडी याप्रमाणे पुड्या करता येतील ?
- अंजू** : 400 नंतर लगेच येणारी, 60 नं विभाज्य संख्या शोधावी लागेल. $60 \times 6 = 360$, $60 \times 7 = 420$ म्हणून आणखी 20 ग्रॅम चणे आणावे लागतील.

वाचा व समजून घ्या.

ऑनलाईन टेस्ट

8. Multiples and Factors

□ Multiples

Dada : You know what a divisor and a dividend is. Do you know what a multiple is?

Anju : I don't know what a multiple is, but I think it must be related to multiplication.

Dada : Right! Let me give you an example. You can solve $20 \div 5$, can't you?

Anju : Yes. When we divide the dividend 20 by the divisor 5, the quotient is 4 and the remainder is 0.

Dada : When the division of a dividend leaves no remainder, the dividend is said to be a **multiple** of the divisor. In such a case, the dividend is the product of the divisor and the quotient. Here, 20 is a multiple of 5, but 21 is not.

Now tell me, can we divide 84 chalksticks into groups of six?

Suraj : Let me divide by 6. 84 can be divided exactly by 6 and the quotient is 14. Thus, we can make 14 groups of 6. So, 84 is the multiple of 6 and 6 is a factor of 84.

Dada : If the number of chalksticks is 6, 12, 18, 36 or 84, then we can make exact groups of 6 with none left over. It means that 6, 12, 18, 36 and 84 are multiples of 6, or that they are exactly divisible by 6. To see whether the number of chalksticks is a multiple of 6, divide that number by 6. If the remainder is 0, the number is a multiple of 6.

Each number in the 3 times table is exactly divisible by 3 or is a multiple of 3. Similarly, the numbers in the 7 times table are multiples of 7. Numbers in the 9 times table are multiples of 9.

We use this idea all the time. Let me ask you a few questions so as to make it clear. I have a 200 ml measure. Will I be able to measure out 1 litre of milk with it?

Suraj : 1 litre is 1000 ml. $1000 = 200 \times 5$, which means that 1000 is a multiple of 200. So we can measure out 1 litre of milk with the 200 millilitre measure. 5 measures of 200 ml make 1 litre.

Dada : Can we measure out one and a half litres of milk with the 200 ml measure?

Anju : One and a half litres is 1500 ml. 1500 is not divisible by 200. So, it is not a multiple of 200. So the 200 ml measure cannot be used to measure out one and a half litres of milk.

Dada : I have 400 grams of *chana*. I have to make pouches of 60 grams each. Is that possible, if I don't want any left overs?

Anju : No. 400 is not a multiple of 60.

Dada : How much more *chana* will I need to make those pouches of 60 grams each?

Anju : We will have to find the multiple of 60 that comes directly after 400.

$60 \times 6 = 360$, $60 \times 7 = 420$. So, we need 20 grams more of *chana*.

Read and solve.

2. Form pairs. Quiz each other with 'one-many'. Point to any object/picture in this book and start the quiz.

जोड्या करून 'एक-अनेक'चा खेळ खेळा. कोणतीही वस्तू/या पुस्तकातील चित्र दाखवून खेळ सुरू करा. 03

One lion!

Many lions!

Many boys!

One boy!

Play a game.

१४. वाहतूक

आजच्या गतिमान युगात प्रवास व साहित्याची ने-आण करण्यासाठी आपल्याला विविध वाहतुकीच्या साधनांवर अवलंबून राहावे लागते. वाहतुकीचे अनेक फायदे आहेत.

- कामे जलद गतीने होतात.
- वेळ व श्रमांची बचत होते.
- व्यापारवाढीस चालना मिळते.
- जगातील विविध प्रदेश वाहतुकीच्या सोईमुळे एकमेकांशी जोडले गेले आहेत.
- जागतिक स्तरावरदेखील वस्तूंची वाहतूक सहज व सोपी झाली आहे.
- विविध वस्तू सहज उपलब्ध होऊन लोकांचे जीवनमान सुधारले आहे.
- पर्यटन, आरोग्य, शिक्षण इत्यादी सुविधा गतिमान झाल्या आहेत.

विविध प्रकारच्या वाहतुकीच्या सोईमुळे जग जवळ आले आहे.

टेस्ट सोडवा

वाहतुकीचे फायदे यांवर वर्गात चर्चा करा.

ऑनलाईन टेस्ट

६. अश्मयुग : दगडाची हत्यारे

६.२ अश्मयुगीन हत्यारे

ज्या काळातल्या हत्यारांमध्ये प्रामुख्याने दगडाची हत्यारे मिळतात, त्या काळाला आपण 'अश्मयुग' असे म्हणतो. अश्म म्हणजे दगड.

हत्यारांचे आकार आणि प्रकार यांवरून अश्मयुगाच्या काळाचे तीन कालखंड पाडले जातात.

१. पुराश्मयुग २. मध्याश्मयुग ३. नवाश्मयुग

अश्मयुगीन हत्यारे समजून घ्या. टेस्ट सोडवा.

ऑनलाईन टेस्ट

● पढ़ो और गाओ :

२. जीवन

जीवन है चलने का नाम ।
करना कभी नहीं विश्राम ॥

घड़ी सदा टिक-टिक करती,
रुकने का नहीं लेती नाम ।
घड़ीनुमा सब आगे बढ़ना,
सूरज-सा नित ऊपर उठना ।
कण-कण में अपनत्व देखकर,
सबको दिल से करो प्रणाम ॥

लहराना सागर से सीखो,
आसमान-सा हृदय विशाल ।
सहनशील बन धरती जैसे,
मिलजुल करते जाना काम ।
जो चलता वह आगे बढ़ता,
मेहनत कर पाता पद नाम ॥

माँ जैसी हो मीठी बोली,
मन में सच्चे उच्च विचार ।
अपने जैसा सबको जानो,
सेवा से कर लो सुविचार ।
जीवन है चलने का नाम,
करना कभी नहीं विश्राम ॥

- डॉ. कुलभूषणलाल मखीजा

१. अपनी दिनचर्या बनाओ और सुनाओ ।
२. तुम्हारी माँ तुम्हारे लिए क्या-क्या करती हैं, बताओ ।

उपर दिए गए सवालों का जवाब लिखो ।

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

इयत्ता पाचवी - मराठी

महिना - नोव्हेंबर ते डिसेंबर

ऑनलाईन टेस्ट अपडेट होत आहेत.

14. राष्ट्रसंत तुकडोजी महाराज

[Click Here](#)

15. आपल्या समस्या - आपले उपाय

[Click Here](#)

16. स्वच्छतेचा प्रकाश

[Click Here](#)

इयत्ता पाचवी - गणित

महिना - नोव्हेंबर ते डिसेंबर

विभाज्य आणि विभाजक - भाग 1

[Click Here](#)

दशांश अपूर्णांक

लवकरच

इयत्ता पाचवी - परिसर अभ्यास - 1

महिना - नोव्हेंबर ते डिसेंबर

14. वाहतूक

[Click Here](#)

15. संदेशवहन व प्रसारमाध्यमे

[Click Here](#)

16. पाणी

[Click Here](#)

इयत्ता पाचवी - परिसर अभ्यास - 2

महिना - नोव्हेंबर ते डिसेंबर

6. अश्मयुग-दगडाची हत्यारे

[Click Here](#)

इतर टेस्ट लवकरच अपडेट होतील.

Subscribe

निर्मिती - श्री.प्रविण डाकरे, श्री.जयदिप डाकरे

वेब स्रोत- 'ई-बालभारती'

सौजन्य-जिल्हा परिषद सांगली, जिल्हा परिषद कोल्हापूर

<https://www.gurumauli.in>